

*Hüquq və İnsan Haqları İnstitutu
tərəfindən tərcümə edilmişdir.*

*Tərcümənin düzgünlüyü və tamlığı
Hüquqi Ekspertiza və Qanunvericilik
Təşəbbüsləri Mərkəzi tərəfindən
yoxlanılaraq təsdiq edilmişdir.*

03.05.2024

**XARİCİ ARBİTRAJ QƏRARLARININ TANINMASI VƏ İCRASI
HAQQINDA KONVENSIYA
(Nyu-York, 1958)**

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyası (UNCITRAL) Baş Assambleyanın köməkçi orqanıdır. O, dövlətlərin beynəlxalq ticarət hüququnun modernləşdirilməsində tətbiq etmələri üçün beynəlxalq normativ aktları, habelə kommersiya tərəflərinin danışıqlar apararkən istifadə etmələri üçün qeyri-normativ aktları hazırlamaqla beynəlxalq ticarətin hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsində mühüm rol oynayır. UNCITRAL-ın normativ aktları malların beynəlxalq alqı-satqısından; həm arbitraj, həm də barışıq prosesi də daxil olmaqla beynəlxalq kommersiya mübahisələrinin həllindən; e-ticarətdən; müflisləşmədən, o cümlədən transsərhəd müflisləşmədən; beynəlxalq yük daşımalarından; beynəlxalq ödənişlərdən; satınalma və infrastrukturun inkişafından; eləcə də təminat hüquqlarından bəhs edir. Qeyri-normativ aktlara arbitraj və barışıq proseslərinin aparılması qaydaları, arbitraj icraatının təşkili və aparılmasına dair qeydlər, sənaye-tikinti müqavilələri və qarşılıqlı ticarət əməliyyatları üzrə hüquqi təlimatlar daxildir.

Əlavə məlumatı aşağıdakı ünvandan əldə etmək olar:

UNCITRAL sekretariat, Vienna International Centre,
P.O. Box 500, 1400 Vienna, Austria

Telefon: (+43-1) 26060-4060   Telefaks: (+43-1) 26060-5813
Internet: www.uncitral.org   E-poçt: uncitral@uncitral.org

**BİRLƏŞMİŞ MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATININ BEYNƏLXALQ TİCARƏT HÜQUQU ÜZRƏ
KOMİSSİYASI**

**XARİCİ ARBİTRAJ QƏRARLARININ TANINMASI VƏ İCRASI
HAQQINDA KONVENSIYA
(Nyu-York, 1958)**

**BİRLƏŞMİŞ MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATI
Nyu-York, 2015**

QEYD

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sənədlərinin simvolları böyük hərflərdən və fiqurlardan ibarətdir. Belə bir simvolun qeyd edilməsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sənədinə istinad olunduğunu göstərir.

Reproduksiya edilmiş bu nəşr 2009-cu ilin orijinal nəşrinin üçüncü hissəsinin çıxarılaraq yenidən işləndiyi versiyadır.

Bu nəşrdəki materiallardan sərbəst şəkildə sitat gətirilə və ya onlar təkrar çap oluna bilər, lakin sitat və ya təkrar çapı ehtiva edən nəşrin surətinin təqdim edilməsi və istinadın verilməsi (tanınma) tələb olunur.

MÜNDƏRİCAT

Giriş	1
Birinci hissə. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Kommersiya Arbitrajı üzrə Konfransı, Nyu-York, 20 may – 10 iyun 1958	5
Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Kommersiya Arbitrajı üzrə Konfransının Yekun Aktından çıxarışlar.....	5
Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiya.....	8
İkinci hissə. Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın II maddəsinin 2-ci bəndinin və VII maddəsinin 1-ci bəndinin şərhinə bağlı tövsiyələr	15
Baş Assambleyanın 4 dekabr 2006-cı il tarixli 61/33 sayılı qətnaməsi.....	15
7 iyul 2006-cı ildə otuz doqquzuncu sessiyasında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyası tərəfindən 10 iyun 1958-ci ildə Nyu-Yorkda qəbul edilmiş Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın II maddəsinin 2-ci bəndinin və VII maddəsinin 1-ci bəndinin şərhinə dair Tövsiyə.....	17

GİRİŞ

Məqsədlər

Beynəlxalq kommərsiya mübahisələrinin həlli üsulu kimi beynəlxalq arbitrajın artan əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiya (Konvensiya) arbitraj sazişlərinin tanınması və xarici və yerli olmayan arbitraj qərarlarının məhkəmə tərəfindən tanınması və icrası üçün ümumi qanunvericilik standartlarını təmin etməyə çalışır. "Yerli olmayan arbitraj qərarı" termini qərarın icraçı dövlətdə çıxarılmasına baxmayaraq, icraatda hər hansı xarici element olduğuna, məsələn başqa dövlətin prosesual qanunvericiliyi tətbiq edildiyinə görə, həmin dövlətin qanunvericiliyinə əsasən "xarici" hesab edilən qərarları əhatə edir.

Konvensiyanın əsas məqsədi xarici və yerli olmayan arbitraj qərarlarının ayrı-seçkiliyə məruz qalmamasını təmin etməkdir və o, İştirakçı dövlətlər üzərinə bu cür arbitraj qərarlarının yerli arbitraj qərarları kimi öz yurisdiksiyalarında tanınmasını və ümumiyyətlə, icra oluna bilməsini təmin etmək öhdəliyi qoyur. Konvensiyanın əlavə məqsədi məhkəmələrdən tərəflərin işin arbitraj məhkəməsinə verilməsinə dair sazişlərinə zidd olaraq məhkəməyə müraciətlərini rədd etməklə, İştirakçı dövlətlərin məhkəmələrindən arbitraj sazişlərinin tam şəkildə həyata keçirilməsini tələb etməkdir.

Əsas müddəalar

Konvensiya tanınması və icrası üçün müraciət edilmiş Dövlətdən kənar, başqa bir Dövlətin ərazisində çıxarılmış arbitraj qərarlarına şamil edilir. Konvensiya həmçinin "yerli olmayan arbitraj qərarlarına" da tətbiq edilir. Konvensiyanın məcburiliyinə dair razılığını ifadə edən zaman Dövlət Konvensiyanı (a) yalnız digər İştirakçı dövlətin ərazisində qəbul edilmiş arbitraj qərarlarına münasibətdə və (b) yalnız onun daxili qanunvericiliyinə əsasən "kommərsiya" xarakterli hesab edilən hüquq münasibətlərinə tətbiq edəcəyini bəyan edə bilər.

Konvensiya arbitraj sazişləri ilə bağlı müddəalar ehtiva edir. Bu aspekt ona görə əhatə edilir ki, arbitraj qərarının əsasını təşkil edən arbitraj sazişinin tanınmaması səbəbindən həmin arbitraj qərarının icrasından imtina edilə bilər. Maddə II (1) İştirakçı dövlətlərin yazılı arbitraj sazişlərinin tanınmasını nəzərdə tutur. Bununla əlaqədar olaraq, UNCITRAL 2006-cı ildə keçirilən otuz doqquzuncu sessiyasında arbitraj sazişinin etibarlılığının tanınmasını tələb edə bilmək üçün arbitraj sazişinin yazılı şəkildə olması ilə bağlı II (2) maddənin tələbinin təfsiri ilə bağlı İştirakçı dövlətlərə təlimat vermək məqsədi daşıyan və maraqlı tərəflərə tanınma barədə müraciət edilən dövlətin qanunvericiliyində və ya tərəfdaş çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə təsbit edilmiş hüquqlardan faydalanmaq imkanı vermək məqsədilə VII (1) maddənin tətbiq edilməsini təşviq edən tövsiyə qəbul etmişdir.

İştirakçılar üzərinə qoyulan əsas öhdəlik Konvensiyanın əhatə etdiyi bütün arbitraj qərarlarının məcburiliyini tanımaq və bu barədə müraciət edildiyi halda, həmin arbitraj qərarlarının öz qanunvericiliyinə (*lex fori*) uyğun olaraq icra etməkdir. Hər bir İştirakçı dövlət Konvensiyada hər hansı tələb müəyyən edilmədiyi hallarda tətbiq edilə bilən prosedur mexanizmlərini təsbit edə bilər.

Konvensiya qərarın tanınması və icrasından həmin arbitraj qərarının əleyhinə yönəlmiş tərəfin müraciəti əsasında imtina üçün beş əsas müəyyən edir. Bu əsaslara tərəflərin fəaliyyət qabiliyyətinin olmaması, arbitraj sazişinin etibarsızlığı, düzgün proses, arbitraj sazişinin hədləri, arbitraj məhkəməsinin səlahiyyəti, qərarın çıxarıldığı və ya qanunvericiliyinə uyğun olaraq çıxarıldığı ölkədə qərarın ləğvi və ya icrasının dayandırılması daxildir. Konvensiya məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə arbitraj qərarını tanımaqdan və icra etməkdən imtina edə biləcəyi iki əlavə əsas müəyyən edir. Bu əsaslar mübahisəyə arbitrajda baxılmanın mümkünlüyü və publik qayda ilə əlaqədardır.

Konvensiya mümkün qədər çox hallarda arbitraj qərarların tanınmasını və icrasını təşviq etməyə çalışır. Bu məqsədə Konvensiyanın VII(1) maddəsi vasitəsilə milli qanunvericilikdə tanınma və icra üçün Konvensiyadan daha sərt şərtlərin aradan qaldırılması və eyni zamanda, arbitraj qərarının icrasının təmin edilməsi üçün müraciət edən tərəfə xüsusi və ya daha əlverişli hüquqlar verən hər hansı milli müddələrin tətbiqinə davam etməyə icazə verilməsi ilə nail olunur. Bu maddə hər hansı maraqlı tərəfin arbitraj qərarının tanınması və icrası barədə müraciət edilən ölkənin qanunlarından və ya beynəlxalq müqavilələrindən, o cümlədən belə qanunların və ya beynəlxalq müqavilələrin Konvensiyadan daha əlverişli rejim təklif etdiyi hallarda faydalanmaq hüququnu tanıyır.

Qüvvəyə minməsi

Konvensiya 7 iyun 1959-cu ildə qüvvəyə minmişdir (maddə XII).

Necə tərəf olmaq olar

Konvensiya imzaya bağlıdır. O, ratifikasiya olunmalıdır və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı Üzv Dövlətinin, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı ixtisaslaşmış qurumunun üzvü olan və ya Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Əsasnaməsinə tərəf olan hər hansı digər Dövlətin qoşulması üçün açıqdır (VIII və IX maddələr).

Fakültativ və/və ya məcburi bəyannamələr və bildirişlər

Konvensiyanı imzalayarkən və ya ratifikasiya edərkən və yaxud ona qoşularkən və ya X maddəsinə uyğun olaraq ərazinin genişləndirilməsi barədə bildiriş verərkən hər hansı Dövlət qarşılıqlılıq əsasında bəyan edə bilər ki, o, Konvensiyanı yalnız Konvensiyanın digər İştirakçısının ərazisində qəbul edilmiş arbitraj qərarlarının tanınması və icrasına tətbiq edəcəkdir. Həmin Dövlət həmçinin bəyan edə bilər ki, o, Konvensiyanı yalnız belə

bəyanat verən Dövlətin milli qanunvericiliyinə əsasən müqavilədən irəli gəlib-gəlməməsindən asılı olmayaraq kommersiona xarakterli hesab edilən mübahisələrə tətbiq edəcək (I maddə).

Denonsasiya/Çıxma

Hər bir İştirakçı Dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinin adına yazılı bildirişlə müraciət edərək bu Konvensiyanı denonsasiya edə bilər. Denonsasiya Baş katib tərəfindən müvafiq bildiriş alındıqdan bir il sonra qüvvəyə minir (XIII maddə).

BİRİNCİ HISSƏ

BİRLƏŞMİŞ MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATININ BEYNƏLXALQ KOMMERSİYA ARBİTRAJI ÜZRƏ KONFRANSI,

Nyu-York, 20 may–10 iyun 1958

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Kommersiya Arbitraji üzrə Konfransının Yekun Aktından çıxarışlar¹

“ 1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurası 1956-cı il mayın 3-də qəbul edilmiş 604 (XXI) sayılı qətnamə ilə Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiya bağlamaq üçün Səlahiyyətli Nümayəndələr Konfransının çağırılmasını və xüsusi hüquq mübahisələrinin həllində arbitrajın səmərəliliyinin artırılması üçün mümkün digər tədbirlərin nəzərdən keçirilməsini qərara almışdır”.

[...]

“ 12. İqtisadi və Sosial Şura Konfransı çağırılma qərarında Konfransdan Beynəlxalq Arbitraj Qərarlarının İcrasına dair Komitə tərəfindən hazırlanmış konvensiya layihəsi əsasında hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən, eləcə də Şuranın iyirmi birinci iclasında gedən müzakirələr zamanı qeyd edilən iradlar və təklifləri nəzərə alaraq konvensiya bağlamağı xahiş etmişdir”.

“ 13. İşçi qrupların məruzələrində və plenar iclasların protokollarında qeyd olunan müzakirələr əsasında Konfrans bu Yekun Akta əlavə edilən Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanı hazırlamış və imzalamaq üçün açmışdır”.

[...]

16. Bundan əlavə, Konfrans Komitənin öz hesabatında müəyyən edilmiş digər tədbirlərlə bağlı verdiyi təkliflər əsasında aşağıdakı qətnaməni qəbul etmişdir:

---

¹ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Arbitraji üzrə Konfransının Yekun Aktının tam mətni ilə (E/CONF.26/8/Rev.1) burada tanış olmaq olar: <http://www.uncitral.org>.

Konfrans

Xüsusi hüquq mübahisələrinin həllində arbitrajın səmərəliliyinin artırılmasına töhfə verəcək Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında yenicə bağlanmış Konvensiyaya əlavə olaraq, bu sahədə əlavə tədbirlərin görülməli olduğuna *inanaraq*, Xüsusi hüquq mübahisələrinin həllində arbitrajın effektivliyini artırmaq üçün Baş katib tərəfindən tərtib edilmiş mümkün tədbirlərin geniş tədqiqini və təhlilini *nəzərdən keçirərək* (Sənəd E/CONF.26/6),

Həmin sənəddə hökumət və digər təşkilatların arbitrajdan daha səmərəli istifadəni təcrübi olaraq təşviq edə biləcəyi mümkün vasitələrlə bağlı verilmiş təkliflərinə *xüsusi diqqət yetirərək*,

Baş katib qeydlərində müzakirə olunan əsas məsələlərlə bağlı *aşağıdakı fikirləri ifadə edir*.

1. O hesab edir ki, arbitraj qanunları, təcrübələri və imkanları haqqında məlumatın daha geniş yayılması kommersiya arbitrajı sahəsində inkişafa əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verir; bu sahədə artıq aidiyyəti təşkilatlar² tərəfindən iş görüldüyünü qəbul edir və belə təşkilatların bu istiqamətdə tamamlanmayan işlərini, müvafiq söylərini əlaqələndirmələrinə xüsusi diqqət yetirməklə davam etdirmələrini arzulayır;

2. O, zəruri hallarda, xüsusən də müəyyən coğrafi ərazilərdə və ticarətin müəyyən sahələrində yeni arbitraj təsisatlarının yaradılması və mövcud təsisatların, təkmilləşdirilməsinin təşviq edilməsinin arzuolunan olduğunu qəbul edir; inanır ki, söylərin təkrarlanmasına yol verməmək və müvafiq regionlar və ticarət sahələri üçün ən böyük təcrübi fayda verən tədbirlərə diqqət yetirmək zərurətini nəzərə almaqla arbitraj məsələlərində aktiv ola biləcək müvafiq hökumət və digər təşkilatlar tərəfindən bu sahədə faydalı işlər görülməlidir;

3. O, effektiv arbitraj qanunvericiliyinin və institutlarının inkişafında texniki yardımın əhəmiyyətini tanıyır; və təklif edir ki, maraqlı hökumətlər və digər təşkilatlar bu cür yardımı onu istəyənlərə mövcud imkanlar daxilində göstərməyə çalışsınlar;

4. O, qəbul edir ki, regional tədqiqat qrupları, seminarlar və ya işçi qrupları müvafiq hallarda məhsuldar nəticələr əldə edə bilər; hesab edir ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müvafiq regional komissiyaları və digər qurumlar tərəfindən belə iclasların çağırılmasının məqsədəuyğunluğu nəzərə alınmalıdır, lakin hər hansı belə tədbirin həyata keçirilməsi zamanı təkrarlamanın qarşısının alınmasının və söylərə və resurslara qənaət edilməsinin diqqətdə saxlanması vacibdir;

---

² Məsələn, Avropa İqtisadi Komissiyası və Amerikalılar arası Hüquqşünaslar Şurası

5. O, milli arbitraj qanunlarının harmonizasiyasının xüsusi hüquq mübahisələrinin həllində arbitrajın effektivliyini artıracağını hesab edir, və müxtəlif mövcud təşkilatlar³ tərəfindən bu sahədə artıq görülmüş işləri qeyd edir və təklif edir ki, bu orqanların səylərini dəstəkləmək məqsədilə model arbitraj qanunlarının uyğun predmetinin müəyyən edilməsinə və belə qanunvericiliyin işlənilib hazırlanmasını təşviq etmək üçün müvafiq tədbirlərə diqqət yetirilsin.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, öz müvafiq orqanları, mövcud regional təsisatların orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları və gələcəkdə yaradıla biləcək digər qurumlar vasitəsilə xüsusi hüquq mübahisələrinin həllində arbitrajın effektivliyinin artırılması üzrə tədbirlərin əlavə araşdırılmasını təşviq etmək üçün mümkün hesab etdiyi addımları atmasını *arzulayır*;

Təklif edilir ki, hər hansı bu kimi addımlar üçün düzgün əlaqələndirilməsini, təkrarçılığın aradan qaldırılmasını və büdcə mülahizələrinin nəzərə alınmasını təmin edəcək şəkildə atılsın;

Baş Katibdən bu qətnaməni Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müvafiq orqanlarına təqdim etməyi *xahiş edir*.

---

³ Məsələn, Şəxsi Hüququn Unifikasiyası üzrə Beynəlxalq İnstitut və Amerikalılar arasındakı Hüquqşünaslar Şurası

Xarici arbitraj qərarlarının tanınması və icrası haqqında

KONVENSIYA

“Xarici arbitraj qərarlarının tanınması və icrası haqqında” Konvensiyanın statusu (Nyu-York, 1958-ci il) (16 may 1990-cı il tarixinə kimi)

Maddə I

1. Bu Konvensiya həm fiziki, həm də hüquqi şəxslər arasında yaranan mübahisələr üzrə tanınması və icra edilməsi tələb olunan dövlətdən kənar başqa dövlətin ərazisində qəbul edilmiş arbitraj qərarlarının tanınması və icra edilməsinə tətbiq edilir. Bu Konvensiya həmçinin arbitraj qərarlarının tanınması və icra edilməsi barədə müraciət edilən dövlətdə yerli hesab olunmayan arbitraj qərarlarına da tətbiq edilir.

2. “Arbitraj qərarları” termini yalnız hər hansı konkret iş üzrə təyin edilmiş arbitrlər tərəfindən qəbul edilmiş arbitraj qərarlarını deyil, həmçinin tərəflərin müraciət etdiyi daimi arbitraj orqanlarının arbitraj qərarlarını da əhatə edir.

3. Bu Konvensiya imzalandıqda, ratifikasiya edildikdə və ya ona qoşulduqda, yaxud X maddəyə uyğun olaraq uzadılma barədə bildiriş göndərildikdə hər bir dövlət mövcud Konvensiyanı qarşılıqlı əsasda yalnız digər Razılaşan Dövlətin ərazisində çıxarılmış arbitraj qərarlarının tanınması və icra edilməsinə münasibətdə tətbiq edəcəyini bəyan edə bilər. Həmin dövlət həmçinin bəyan edə bilər ki, o, Konvensiyanı yalnız belə bəyanat verən dövlətin milli qanunvericiliyinə əsasən müqavilədən irəli gəlib-gəlməməsindən asılı olmayaraq kommersiya xarakterli hesab edilən hüquq münasibətlərindən törəyən mübahisələrə tətbiq edəcək.

Maddə II

1. Hər bir Razılaşan Dövlət müqavilədən irəli gəlib-gəlməməsindən asılı olmayaraq konkret hüquq münasibətləri ilə bağlı tərəflər arasında yaranmış və ya gələcəkdə yarana biləcək, arbitraj vasitəsilə həll edilməsi mümkün olan istənilən mübahisənin bütövlükdə və ya onun bir hissəsinin arbitrajda baxılması ilə bağlı tərəflərin yazılı razılaşmasını tanıyır.

2. “Yazılı razılaşma” anlayışı teleqramlar və ya məktublارın mübadiləsində əksini tapan, yaxud tərəflərin imzaladıqları müqavilədəki arbitraj qeyd-şərtini və ya arbitraj sazişini ehtiva edir.

3. Razılaşan Dövlətin məhkəməsi tərəflərin bu maddədə təsbit edilmiş mənaya uyğun olaraq bağladıkları razılaşma ilə əlaqədar məsələyə dair iddiaya baxdıqda,

məhkəmə sözügedən razılaşmanı etibarsız, qüvvədən düşmüş və ya icrasını qeyri-mümkün hesab etməzsə, tərəflərdən birinin müraciəti əsasında onları arbitraja yönləndirəcəkdir.

Maddə III

Hər bir Razılaşan Dövlət arbitraj qərarlarının məcburi hüquqi qüvvəsini tanıyır və aşağıdakı maddələrdə təsbit edilmiş şərtlərə uyğun olaraq bu qərarların tanınması və icra edilməsi tələb olunan ərazinin prosessual normalarına müvafiq şəkildə həmin qərarları icra edir. Bu Konvensiyanın tətbiq edildiyi arbitraj qərarlarının tanınmasına və icra edilməsi prosesinə yerli arbitraj qərarlarının tanınması və icra edilməsinə münasibətdə tətbiq edilənlərdən əhəmiyyətli dərəcədə daha ağır şərtlər və ya daha yüksək rüsum və ödənişlər tətbiq edilməməlidir.

Maddə IV

1. Bundan əvvəlki maddədə qeyd olunan tanıma və icraya nail olmaq üçün tanıma və icra edilmə barədə müraciət edən tərəf belə müraciət zamanı aşağıdakıları təqdim etməlidir:

(a) Arbitraj qərarının müvafiq qaydada təsdiq (autentifikasiya) edilmiş əslini və yaxud həmin qərarın müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surətini;

(b) II maddədə göstərilən razılaşmanın əslini və ya onun lazımı qaydada təsdiq edilmiş surətini.

2. Bəhs edilən arbitraj qərarının, yaxud razılaşmanın mətni bu qərarın tanınması və icra edilməsi barədə müraciət edilən ölkənin rəsmi dilində olmadığı halda, bu qərarın tanınması və icra edilməsi üçün müraciət edən tərəf bu sənədlərin həmin dilə tərcüməsini təqdim edir. Tərcümə rəsmi və ya andlı tərcüməçi, yaxud diplomatik və ya konsulluq idarəsi tərəfindən təsdiq edilir.

Maddə V

1. Arbitraj Qərarının tanınmasından və icra edilməsindən yalnız əleyhinə arbitraj qərarı çıxarılmış tərəfin müraciəti əsasında, həmin qərarın tanınması və icra edilməsi barədə müraciət edilən müvafiq səlahiyyətli orqana aşağıdakı sübutların təqdim edildiyi halda imtina oluna bilər:

a) II maddədə istinad edilən razılaşma üzrə tərəflər onlara tətbiq olunan qanunvericiliyə uyğun olaraq müəyyən dərəcədə fəaliyyət qabiliyyətsiz olmuşlar və ya həmin razılaşma tərəflərin razılaşma tətbiq etdikləri qanunvericiliyə və ya bu barədə göstəriş olmadıqda isə arbitraj qərarının qəbul edildiyi ölkənin qanunvericiliyinə əsasən etibarsızdır, yaxud

b) Əleyhinə arbitraj qərarı çıxarılmış tərəfə arbitrin təyin edilməsi və ya arbitraj icraatı barədə müvafiq bildiriş verilməmişdir və ya həmin tərəf digər səbəblərdən öz etiraz və sübutlarını təqdim edə bilməmişdir, yaxud

c) Arbitraj qərarı arbitraj sazişində nəzərdə tutulmayan və ya arbitraj sazişinin şərtlərinə daxil olmayan mübahisə ilə əlaqədardır və yaxud qərar arbitraj sazişinin hədlərindən kənara çıxan məsələləri əhatə edir; bununla belə, əgər arbitraj qərarının arbitraja verilmiş məsələləri ehtiva edən hissəsi arbitraja verilməmiş məsələlərlə bağlı hissədən ayrılırsa, arbitraj qərarının arbitraja verilmiş məsələləri ehtiva edən hissəsi tanına və icra edilə bilər, yaxud

d) Arbitraj məhkəməsinin tərkibi və ya arbitraj icraatı tərəflərin razılaşmasına və ya belə razılaşma olmadığı halda arbitrajın keçirildiyi ölkənin qanunvericiliyinə uyğun olmamışdır, yaxud

e) Arbitraj qərarı tərəflər üçün hələ məcburi hüquqi qüvvəyə minməmiş və ya çıxarıldığı və ya qanunvericiliyinə uyğun olaraq çıxarıldığı ölkənin səlahiyyətli orqanı tərəfindən ləğv edilmiş və ya icrası dayandırılmışdır.

2. Arbitraj qərarının tanınması və icra edilməsindən həmçinin o halda imtina edilə bilər ki, tanınması və icra edilməsi barədə müraciət edilən ölkənin səlahiyyətli orqanı müəyyən etsin ki:

a) mübahisənin predmeti həmin ölkənin qanunvericiliyinə əsasən arbitrajda həll edilə bilməz, yaxud

b) bu qərarın tanınması və icra edilməsi həmin ölkənin publik qaydasına ziddir.

Maddə VI

V maddənin 1-ci bəndinin "e" yarım-bəndində göstərilən səlahiyyətli orqana arbitraj qərarının ləğvi və ya icrasının dayandırılması haqqında ərizə verilmişdirsə, arbitraj qərarının tanınması və ya icra edilməsi üçün müraciət edilən səlahiyyətli orqan zəruri hesab etdiyi təqdirdə qərarın icra edilməsi ilə bağlı öz qərarının çıxarılmasını təxirə sala və eyni zamanda, bu qərarın icrası barədə müraciət etmiş tərəfin vəsatəti ilə digər tərəfin üzərinə uyğun təminatın verilməsi öhdəliyini qoya bilər.

Maddə VII

1. Bu Konvensiyanın müddəaları Razılaşan Dövlətlər arasında bağlanmış arbitraj qərarlarının tanınması və icra edilməsi barədə ikitərəfli və ya çoxtərəfli sazişlərin mötəbərliyinə təsir göstərmir, habelə heç bir maraqlı tərəfi arbitraj qərarından onun tanınması və icra edilməsi barədə müraciət edilən ölkənin qanunvericiliyinin və ya tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin imkan verdiyi qaydada və hədd çərçivəsində faydalanmaq hüququndan məhrum etmir.

2. Bu Konvensiya tərəflər üçün məcburi hesab edildiyi vaxtdan etibarən və məcburi hesab edildiyi çərçivədə Arbitraj Qeyd-şərtləri haqqında 1923-cü il Cenevrə Protokolu və Xarici Arbitraj Qərarlarının İcra Edilməsi barədə 1927-ci il Cenevrə Protokolu bu dövlətlər arasında öz hüquqi qüvvəsini itirir.

Maddə VIII

1. Bu Konvensiya 1958-ci il 31 dekabr tarixinədək Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər bir üzvü, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı bir ixtisaslaşmış qurumunun üzvü olan və ya bundan sonra üzvü olacaq, yaxud Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Əsasnaməsinə tərəf olan, yaxud bundan sonra olacaq istənilən dövlət, yaxud Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası tərəfindən dəvət olunmuş hər hansı bir dövlət tərəfindən imzalanma üçün açıqdır.

2. Bu Konvensiya ratifikasiya olunmalıdır və ratifikasiya sənədi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibində saxlanılır.

Maddə IX

1. Bu Konvensiya VIII maddədə göstərilən bütün dövlətlərin qoşulması üçün açıqdır.

2. Qoşulma Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş katibinə qoşulma haqqında sənədin saxlanmağa təqdim edilməsi yolu ilə həyata keçirilir.

Maddə X

1. Hər bir dövlət bu Konvensiyanı imzalayarkən və ya təsdiq edərkən, yaxud ona qoşularkən Konvensiyanın həmin dövlətin beynəlxalq münasibətlərinə görə məsuliyyət daşdığı bütün və yaxud müəyyən ərazilərinə şamil ediləcəyini bəyan edə bilər. Belə bəyanat Konvensiyanın həmin dövlət üçün qüvvəyə mindiyi andan qüvvəyə minir.

2. Bundan sonra istənilən vaxt bu Konvensiyanın daha geniş əraziyə şamil edilməsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş katibinin adına bildiriş göndərilməsi yolu ilə həyata keçirilir və hansı müddətin daha gec başa çatmasından asılı olaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş katibinin həmin bildirişi aldığı gündən etibarən doxsanıncı günü və ya müvafiq dövlətə münasibətdə mövcud Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi gündən etibarən qüvvəyə minir.

3. Bu Konvensiyaya qoşulduqda və ya o, təsdiq yaxud ratifikasiya edildikdə onun şamil edilmədiyi əraziyə münasibətdə hər bir aidiyyəti dövlət konstitusion səbəblər ilə əlaqədar bu ərazilərin hökumətlərinin razılığının alınması şərti ilə bu Konvensiyanın həmin ərazilərə şamil edilməsi üçün lazımı addımların atılması imkanını nəzərdən keçirməlidir.

Maddə XI

Federal və ya qeyri-unitar dövlətlər üçün aşağıdakı müddəalar tətbiq edilir:

a) Bu Konvensiyanın federal hakimiyyətin qanunvericilik yurisdiksiyasına daxil olan maddələrinə münasibətdə federal hökumətin öhdəlikləri federal dövlət olmayan Razılaşan Dövlətlərin öhdəlikləri ilə eyni olmalıdır;

b) Bu Konvensiyanın federal konstitusiya sisteminə görə müvafiq qanunvericilik tədbirləri görmək öhdəliyi olmayan ştat və əyalətlərinin qanunvericilik yurisdiksiyasına daxil olan maddələrinə münasibətdə isə federal hökumət həmin maddələri mümkün ən qısa müddətdə müsbət tövsiyə ilə ştatların və əyalətlərin müvafiq hakimiyyət orqanlarına çatdırır.

c) Bu Konvensiyanın tərəfi olan federativ dövlət, istənilən digər Razılaşan Dövlətin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi vasitəsilə ünvanlandığı müraciəti əsasında bu Konvensiyanın hər hansı bir maddəsi ilə bağlı federal dövlətdə və onun tərkib hissələrində mövcud olan qanunvericilik və praktika barədə arayışı təqdim edir və qanunvericiliklə və ya digər bir tədbirlə həmin müddəanın hansı dərəcədə həyata keçirildiyini göstərir.

Maddə XII

1. Bu Konvensiya üçüncü ratifikasiya etimadnaməsi və ya qoşulma haqqında etimadnamənin saxlanmağa verildiyi tarixdən sonrakı doxsanıncı gün qüvvəyə minir.

2. Üçüncü ratifikasiya etimadnaməsi və ya qoşulma haqqında etimadnamə təqdim edildikdən sonra bu Konvensiyanı ratifikasiya edən və yaxud ona qoşulan hər bir dövlət üçün bu Konvensiya həmin dövlətin ratifikasiya etimadnaməsinin və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmağa verildiyi tarixdən sonrakı doxsanıncı gün qüvvəyə minir.

Maddə XIII

1. Hər bir Razılaşan Dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinin adına yazılı bildirişlə müraciət edərək bu Konvensiyanı denonsasiya edə bilər. Denonsasiya Baş katib tərəfindən müvafiq bildiriş alındıqdan bir il sonra qüvvəyə minir.

2. X maddəyə əsasən bəyanat və ya bildiriş göndərmiş hər bir dövlət istənilən vaxt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinin adına bildiriş göndərərək bəyan edə bilər ki, bildirişin Baş katib tərəfindən alındığı tarixdən bir il sonra bu Konvensiya müvafiq əraziyə şamil edilməyəcək.

3. Bu Konvensiya denonsasiyanın qüvvəyə minməsindən əvvəl tanıma və ya icra prosesi başlamış arbitraj qərarlarına tətbiq edilməyə davam edəcəkdir.

Maddə XIV

Razılaşan Dövlət, Konvensiyanın tətbiqinin məcburiliyini qəbul etdiyi çərçivədən kənar, Razılaşan digər Dövlətlərə qarşı bu Konvensiyadan istifadə etmək hüququna malik deyil.

Maddə XV

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi VIII maddədə qeyd olunan dövlətlərə aşağıdakıları bildirir:

- a) VIII maddəyə əsasən imzalama və ratifikasiyalar;
- b) IX maddəyə əsasən qoşulmalar;
- c) I, X və XI maddələrdə nəzərdə tutulmuş bəyanatlar və bildirişlər;
- d) XII maddəyə əsasən bu Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarix;
- e) XIII maddəyə əsasən denonsasiyalar və bildirişlər.

Maddə XVI

1. Bu Konvensiyanın eyni dərəcədə autentik olan ingilis, ispan, çin, rus və fransızca mətnləri Birləşmiş Millətlər Təşkilatının arxivində saxlanılır.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi VIII maddədə qeyd olunan dövlətlərə bu Konvensiyanın təsdiq edilmiş surətlərini təqdim edir.

İKİNCİ HISSƏ

XARİCİ ARBİTRAJ QƏRARLARININ TANINMASI VƏ İCRASI HAQQINDA KONVENSİYANIN II MADDƏSİNİN 2-Cİ BƏNDİNİN VƏ VII MADDƏSİNİN 1-Cİ BƏNDİNİN ŞƏRHİNƏ DAİR TÖVSIYƏ

Baş Assambleyanın 04 dekabr 2006-cı il tarixli 61/33 sayılı qətnaməsi

Baş Assambleya,

Beynəlxalq kommertiya münasibətləri kontekstində yaranan mübahisələrin həlli üsulu kimi arbitrajın əhəmiyyətini *tanıyaraq,*

Beynəlxalq Kommertiya Arbitrajı haqqında Model qanunla bağlı Baş Assambleyanın 11 dekabr 1985-ci il tarixli 40/72 sayılı qətnaməsinə *istinad edərək,*⁴

Model qanunun müddələrinin beynəlxalq ticarətdə mövcud olan təcrübəyə, arbitraj sazişinin forması və müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirlərinin tətbiq edilməsi ilə əlaqədar müqavilənin bağlanılmasının müasir üsullarına uyğun olması ehtiyacını *qəbul edərək,*

Mövcud təcrübəni əks etdirən müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirləri və arbitraj sazişinin forması haqqında Model qanunun yenidən işlənmiş maddələrinin Model qanunun fəaliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdıracağını *hesab edərək,*

Arbitraj sazişinin forması və müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirləri haqqında Model qanunun yenidən işlənmiş maddələrinin hazırlanmasının hökumətlər və maraqlı dairələrlə müvafiq müzakirə və geniş məsləhətləşmələrin predmeti olduğunu və beynəlxalq kommertiya mübahisələrinin ədalətli və effektiv həlli üçün harmonizasiya edilmiş hüquqi çərçivənin formalaşmasına əhəmiyyətli töhfə verəcəyini *qeyd edərək,*

Model qanunun maddələrinin yenilənməsi ilə əlaqədar olaraq, 10 iyun 1958-ci ildə Nyu-Yorkda qəbul edilmiş Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın⁵ vahid təfsirinin və tətbiqinin təşviq edilməsinin xüsusilə vaxtında aparıldığına *inanaraq,*

1. Mətni Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasının otuz doqquzuncu iclasının işinə dair hesabatına əlavə I-də yer alan, arbitraj sazişinin forması və müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirlərinə dair Beynəlxalq Kommertiya Arbitrajı haqqında Model qanunun yenidən işlənmiş maddələrinin hazırlanmasına və qəbul edilməsinə görə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasına *öz minnətdarlığını bildirir* və tövsiyə edir ki, beynəlxalq kommertiya arbitrajı təcrübəsinin xüsusi tələbləri və arbitraj prosedurları haqqında qanunvericiliyin vahidliyinin istənilməsi

⁴ Baş Assambleyanın rəsmi hesabatları, Qırxıncı sessiya, 17 nömrəli qeyd-şərt (A/40/17), əlavə I.

⁵ Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Müqavilələr Seriyası, cild 330, №. 4739

baxımından bütün dövlətlər qanunu qəbul edən və ya düzəlişlər edən zaman Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasının yenidən işlənmiş model qanununu və model qanunun yenidən işlənmiş maddələrini münasib şəkildə nəzərə alsınlar;

2. Mətni Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasının otuz doqquzuncu iclasının işinə dair hesabatına əlavə II-də yer alan⁶, 10 iyun 1958-ci ildə Nyu-Yorkda qəbul edilmiş Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın II maddəsinin 2-ci bəndinin və VII maddəsinin 1-ci bəndinin şərhinə dair tövsiyənin hazırlanmasına və qəbul edilməsinə görə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasına *öz minnətdarlığını bildirir*,
3. Baş katibdən Model Qanunun yenidən işlənmiş maddələrinin və Tövsiyənin geniş şəkildə tanınmasını və əlçatanlığını təmin etmək üçün hər cür səy göstərməsini *xahiş edir*.

64-cü plenar iclas
4 dekabr 2006-cı il

---

⁶ Baş Assambleyanın rəsmi hesabatları, Altmış birinci sessiya, 17 nömrəli əlavə (A/61/17).

7 İYUL 2006-CI İLDƏ OTUZ DOQQUZUNCU SESSİYASINDA BİRLƏŞMİŞ
MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATININ BEYNƏLXALQ TİCARƏT HÜQUQU KOMİSSİYASI
TƏRƏFİNDƏN 10 İYUN 1958-Cİ İLDƏ NYU-YORKDA QƏBUL EDİLMİŞ XARİCİ
ARBİTRAJ QƏRARLARININ TANINMASI VƏ İCRASI HAQQINDA KONVENSIYANIN II
MADDƏSİNİN 2-Cİ BƏNDİNİN VƏ VII MADDƏSİNİN 1-Cİ BƏNDİNİN ŞƏRHİNƏ DAİR
TÖVSIYƏ

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyası,

Beynəlxalq ticarət hüququnun mütərəqqi şəkildə harmonizasiyasını və unifikasiyasını, o cümlədən, beynəlxalq ticarət hüququ sahəsində beynəlxalq konvensiyaların vahid təfsiri və tətbiqini və vahid qanunları təmin edən üsul və vasitələri təşviq etmək məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasını yaradan Baş Assambleyanın 17 dekabr 1966-cı il tarixli 2205 (XXI) qətnaməsinə *istinad edərək*;

Komissiyanın dünyanın müxtəlif hüquqi, sosial və iqtisadi sistemlərini, eləcə də müxtəlif inkişaf səviyyələrində olan ölkələri təmsil etdiyini *dərk edərək*,

Komissiyanın Birləşmiş Millətlər Təşkilatı sistemində beynəlxalq ticarət hüququ sahəsi üzrə mərkəzi hüquqi orqan kimi bu sahədə hüquqi fəaliyyəti əlaqələndirmək mandatını təsdiq edən Baş Assambleyanın ardıcıl qətnamələrini *xatırlayaraq*,

10 iyun 1958-ci ildə Nyu-Yorkda qəbul edilmiş Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın⁷ geniş şəkildə qəbul edilməsinin hüquq sahəsində, xüsusilə beynəlxalq ticarət hüququ sahəsində qanunun aliliyinin tanınmasında mühüm nailiyyət olduğuna *əmin olaraq*,

Konvensiyanın hazırlandığı və imzaya təqdim olunduğu Səlahiyyətli Nümayəndələrin iştirak etdiyi Konfransın qəbul etdiyi qətnamədə, xüsusilə qeyd edilən “milli arbitraj qanunlarının daha vahid şəkil alması ilə arbitrajın xüsusi hüquqda mübahisələrin həllində effektivliyini artıracağına inanması” barədə fikrini *xatırlayaraq*,

Konvensiyaya uyğun olaraq arbitraj sazişinin forma tələblərinə dair müxtəlif şərhlərin mövcudluğunun qismən də Konvensiyanın beş bərabər autentik mətni arasında olan ifadə fərqliliklərinin nəticəsi olduğunu *nəzərə alaraq*,

---

⁷ Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Müqavilələr seriyası, cild 330, №. 4739.

Məqsədi xarici arbitraj qərarlarının icrasını mümkün qədər geniş surətdə təmin edən və hər hansı maraqlı tərəfin müraciət etdiyi ölkənin qanunu və ya beynəlxalq sazişlərindən, o cümlədən qanun və ya beynəlxalq sazişlərin Konvensiyadan daha əlverişli rejimi təmin etməsindən yararlanmaq hüququnu tanıyan Konvensiyanın VII maddəsinin 1-ci bəndini *nəzərə alaraq*,

Elektron ticarətin geniş istifadəsini *nəzərə alaraq*,

Sonradan mətni, xüsusilə də 7-ci⁸ maddəsi yenidən işlənmiş 1985-ci il tarixli “Beynəlxalq Kommersiya Arbitrajı haqqında” UNCITRAL Model Qanunu⁹, “Elektron Ticarət haqqında” UNCITRAL Model Qanunu¹⁰, “Elektron İmzalar haqqında” UNCITRAL Model Qanunu¹¹ və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq müqavilələrdə elektron kommunikasiyalardan istifadə haqqında Konvensiyası¹² kimi beynəlxalq hüquq sənədlərini *nəzərə alaraq*,

Konvensiyadan daha əlverişli forma tələblərini özündə əks etdirən və arbitraj sazişlərini, arbitraj prosedurlarını, arbitraj qərarlarının icrasını tənzimləyən daxili qanunvericiliyi, habelə presedent hüququnu *nəzərə alaraq*,

Konvensiyanın şərh zamanı arbitraj qərarlarının tanınması və icrasının təşviq edilməsi zərurətini *nəzərə alaraq*,

1. 1958-ci il 10 iyun tarixində Nyu-Yorkda qəbul edilən Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın II maddəsinin 2-ci bəndində təsvir edilən halların məhdud olmadığını qəbul edərək tətbiq edilməsini *tövsiyə edir*;

2. Həmçinin 10 iyun 1958-ci ildə Nyu-Yorkda qəbul edilmiş Xarici Arbitraj Qərarlarının Tanınması və İcrası haqqında Konvensiyanın VII maddəsinin 1-ci bəndinin arbitraj sazişinin etibarlılığının tanınmasını tələb edə bilməsi üçün maraqlı tərəflərə tanınmanın tələb edildiyi dövlətin qanunvericiliyinə və ya tərəfdaş çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə əsasən malik olduqları hüquqlardan faydalanmaq imkanı verəcək şəkildə tətbiq edilməsini *tövsiyə edir*.

---

⁸ Baş Assambleyanın Rəsmi Hesabatları, Altmış birinci sessiya, 17 nömrəli qeyd-şərt (A/61/17), əlavə I.

⁹ Orada, Qırxıncı sessiya, 17 nömrəli qeyd-şərt (A/40/17), əlavə I və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının nəşri, Satış №. R.95.V.18.

¹⁰ Orada, Əlli birinci sessiya, 17 nömrəli qeyd-şərt (A/51/17), əlavə I və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının nəşri, Satış №. R.99.V.4, o cümlədən 1998-ci ildə qəbul edilmiş əlavə 5 bis Maddəsi və onu müşayiət edən Qəbul edilmə haqqında Təlimatı daxil edilib.

¹¹ Orada, Əlli altıncı sessiya, 17 nömrəli qeyd-şərt (A/56/17), əlavə II və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının nəşri, Satış №.R.02.V.8 və onu müşayiət edən Qəbul edilmə haqqında Təlimat daxil edilib.

¹² Baş Assambleyanın 60/21 sayılı qətnaməsi, əlavə.